

Buit en spel

Handel in voetbaldromen

*Judith van Heems en Nick Romeijn**

Miljoenen kinderen wereldwijd dromen ervan: een bestaan als profvoetballer. Daarbij denken zij aan titels winnen voor hun favoriete club, geadoreerd worden door fans en het luxueuze leven van hun idolen leiden. Voor slechts een enkeling is deze droom ook daadwerkelijk weggelegd. Zowel talentvolle jonge voetballers als profs zijn vaak bereid ver te gaan voor het najagen van hun droom. Niet zelden worden zij daarin aangemoedigd door hun club, voetbalschool, trainer, scout, spelersmakelaar, ouders of vrienden. Het najagen van persoonlijke dromen is iets moois. Het kan er echter ook toe leiden dat jonge talenten in kwetsbare posities belanden, hun belangen ondergeschikt raken, of zelfs ongezonde afhankelijkheidsrelaties worden aangegaan met derden die beweren succesvol bij te kunnen dragen aan hun ambities. De vraag hoe de 'handel in dromen' van jonge voetballers, bij scouting, begeleiding en belangenbehartiging, kan worden voorkomen, staat centraal in dit artikel, dat niet voor niets de titel buit en spel heeft. De titel is gebaseerd op wellicht een van de meest besproken – en bediscussieerde – spelregels in het voetbal en bestaat daarnaast uit twee woorden die centraal staan in ons pleidooi: de buit en het spel.

Het artikel brengt in beeld hoe verschillende partijen uit het voetbalsysteem inspelen op de voetbaldroom van kinderen, en hoe deze partijen elkaar in stand houden en versterken, vanuit andere belangen dan die van het kind. Het beschrijft hoe het gehanteerde mechanisme van selecteren veelal in dienst staat van het doel winst te behalen (financieel dan wel competitief) en laat zien dat zowel middel als doelen ten koste kan gaan van het welzijn van een kind. Het artikel eindigt

* Mr. drs. J. van Heems is werkzaam bij het Openbaar Ministerie, de expertgroep Voetbal & Veiligheid en de werkgroep Weerbare BVO's. Drs. N. Romeijn is beleidsadviseur bij de Sportraad Amsterdam en buitenpromovendus aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

met een beschrijving van een aantal recente initiatieven die dit belang beter beschermen en enkele aanvullende aanbevelingen.

De voetballer als product

De afgelopen decennia is het professionele voetbal gegroeid tot een miljardenindustrie. Alleen al in Europa werd € 28,9 miljard omgezet in het seizoen 2018-2019.¹ Het totaal aan inkomsten van de twintig grootste clubs in Europa in 2021-2022 was € 9,2 miljard.² Deze inkomsten komen voornamelijk voort uit sponsor- en mediacontracten, merchandise en prijzengeld. Echter, in het hedendaagse voetbal zijn het ook de voetballers die een flink financieel kapitaal vertegenwoordigen voor hun werkgever. Volgens de website Transfermarkt zijn de selecties van Premier League-clubs Manchester City en Chelsea FC alleen al goed voor een waarde van ruim € 1 miljard.

De voetballer is daarmee een verdienmodel geworden, niet alleen voor clubs, maar ook voor familie, vrienden, belangenbehartigers en andere commerciële en voetbalgerelateerde organisaties. In de zoektocht naar dat ene toptalent en in de hoop een graantje mee te pikken bij die gewilde megatransfer wordt er steeds méér gespeculeerd op steeds jónger voetbaltalent. De vraag is of we daarbij de mens, het kind, achter de voetballer niet uit het oog zijn verloren.

Je hoeft de serie *Voetbaldroom*³ maar te kijken om te zien dat jonge spelers en hun ouders tot veel bereid zijn om de top te bereiken. De artikelen uit de reeks over de handel in voetbaldromen van Joris Kooiman en Enzo van Steenberg in het *NRC* bevestigen deze geestdrift.⁴ Ook de derde aflevering van de podcast *De coup van Qatar*⁵ over het grootste scoutingprogramma ooit en de artikelen in *Voetbal International* van Stef de Bont over kindermakelaars⁶ zijn illustratief wat betreft de industrie die hierachter schuilgaat. Het toont manieren waarop dromen van kinderen worden aangewakkerd, vergroot of

1 Zie <https://mtsprout.nl/persbericht/de-voetbal-industrie-hoeveel-wordt-er-mee-verdiend>.

2 Deloitte Football Money League 2023, zie www2.deloitte.com/uk/en/pages/sports-business-group/articles/deloitte-football-money-league.html.

3 Zie www.2doc.nl/documentaires/2021/05/voetbaldroom.html.

4 Zie www.nrc.nl/nieuws/2022/03/11/de-lucratieve-handel-in-voetbaldromen-van-kinderen-en-hun-ouders-a4100631.

5 Podcast, zie www.nrc.nl/nieuws/2022/10/24/aflevering-3-voetbaldromen-a4146074.

6 Zie www.vi.nl/pro/het-verhaal-achter-de-agressieve-kindermakelaars-het-is-een-grote-jungle.

uitgebuit, waar zoveel (al dan niet goed bedoelende) betrokkenen, zoals voetbalscholen, scouts, makelaars, jeugdopleidingen van betaald voetbalorganisaties (BVO's) en amateurclubs, een aandeel in hebben, maar waarbij de belangen of het welzijn van het jonge talent niet altijd centraal staan.

Rekening houden met de belangen van het kind betekent in algemene zin dat bij besluiten die een kind raken, rekening wordt gehouden met persoonlijke context, situatie en behoeften van het desbetreffende kind. Factoren die daarbij meewegen zijn volgens het Verdrag inzake de rechten van het kind onder meer de mening van het kind, de identiteit van het kind, het behoud van de gezinsomgeving, het recht op zorg, bescherming en veiligheid, gezondheid en onderwijs.⁷ In de specifieke sportcontext wordt ten aanzien van kinderen gewezen op het belang niet alleen te focussen op sportieve prestaties, maar in plaats daarvan te richten op brede ontwikkeling en ontplooiing (Jolles 2021). Precies dit staat onder druk in een wereld waar veel draait om winst.

Betrokken partijen en hun belangen

Ook vanuit ons eigen werk, bij respectievelijk het Openbaar Ministerie en de Sportraad Amsterdam, zien en horen we regelmatig hoe het belang van kinderen in het gedrang komt door speculatie op jong voetbaltalent. Zo liet de Amsterdamse Sportraad, mede in opdracht van de gemeente Amsterdam en de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB), de Universiteit Utrecht in 2022 een onderzoek uitvoeren naar commerciële voetbalscholen. Aanleiding voor het onderzoek was een aantal incidenten dat had plaatsgevonden tussen amateurverenigingen en voetbalscholen in de stad. De aard van de incidenten liep uiteen, van onenigheid over het gebruik van velden of faciliteiten tot inmengingen in het bestuur of beschuldigingen van grensoverschrijdend gedrag. Tot dat moment was weinig bekend over de omvang, organisatiekenmerken, succes- en risicofactoren, consequenties en (ethische) dilemma's die samenhangen met commerciële voetbalscholen en de verwevenheid met voetbalverenigingen (Roest & Brommers 2022).

7 Verenigde Naties, CRC/C/GC/14, Verdrag inzake de rechten van het kind, 29 mei 2012.

De onderzoekers constateerden op basis van de uitgezette enquête onder amateurverenigingen en hun deskresearch dat officieel circa 80 commerciële voetbalscholen actief zijn in Amsterdam. Ter vergelijking: de stad telt 58 voetbalverenigingen. De Sportraad stelt dat de vercommercialisering van het amateurvoetbal daarmee doorslaat. De KNVB deed eerder verkennend onderzoek naar de landelijke opkomst van voetbalscholen, waarbij het concludeerde dat het gevaar van verminderde toegankelijkheid op de loer ligt door prijsverschillen in trainingen. Volgens onderzoek van de KNVB rekenen commerciële voetbalscholen gemiddeld € 13,16 per training tegenover een gemiddelde van € 1,88 per training – op basis van contributie – bij de amateurclub, maar liefst zeven keer zoveel dus.⁸

Dat neemt niet weg dat de vraag vanuit zowel ouders als kinderen naar kwalitatief betere trainingen lijkt te zijn gegroeid. En waar verenigingen met vrijwilligers werken en de organisatiekracht daarmee beperkt is, kan de voetbalschool dan een mooie aanvulling zijn op hetgeen een vereniging kan bieden.

De Sportraad waarschuwt echter wel voor de explosieve groei van commerciële voetbalscholen, omdat zij – veelal in hun communicatie – inspelen op de dromen van kinderen – en hun ouders – om profvoetballer te worden. Het onderzoeksrapport stelt dat bij voetbalscholen op basis van de belofte de vaak ‘onrealistische voetbaldromen’ waar te maken, sneller en in groteren getale ‘onwenselijke afhankelijkheidsrelaties’ tussen trainers/eigenaren en kinderen kunnen ontstaan.⁹ Een kind bevindt zich automatisch in een ondergeschikte machtsrelatie ten opzichte van een trainer, coach, begeleider, alleen al door het leeftijdsverschil. Hoe groter daarnaast het geloof in de voetbaldroom in combinatie met het geloof in de potentiële bijdrage van trainer of coach daaraan, hoe groter de afhankelijkheidsrelatie. Het talent denkt (terecht dan wel onterecht) afhankelijk te zijn van de voetbalschool voor een succesvolle profcarrière.

Voornoemde voetbalscholen opereren daarnaast steeds vaker als verkapt scoutingsapparaat, zaakwaarnemer, agent of makelaar(skantoor), zoals ook bleek in het onderzoek van de Universiteit Utrecht (Roest & Brommers 2022). De voetbalschool is op die manier een vehikel voor

8 Zie www.knvb.nl/info/64484/onderzoek.

9 Zie het advies van de Sportraad Amsterdam, Stop de handel in voetbaldromen, www.sportraadamsterdam.nl/advies/stop-de-handel-in-voetbaldromen/.

spelersmakelaars in de zoektocht naar jong talent op de amateurvel-
den, dat zij vervolgens hopen te begeleiden.

Waar de rol en regulering van voetbalscholen vaak onduidelijk zijn,
kan hetzelfde gesteld worden over de rol van een deel van de zaak-
waarnemers en makelaars in het systeem. Tot op heden kon iedereen
zich inschrijven als zaakwaarnemer/spelersbegeleider en waren daar
in Nederland, naast het betalen van een fee en het overhandigen van
een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG), geen verdere voorwaarden
of kwaliteitseisen aan verbonden. Hier gaat de recent veranderde
FIFA-regelgeving ten aanzien van agents verandering in brengen,¹⁰
een belangrijke stap in een industrie waarbinnen immense transferbe-
dragen omgaan en waarin regulering en transparantie ontbraken. Dit
werd schrijnend duidelijk in onder meer de documentaire *Het verhaal
van Dejan Veljkovic* van Pano, waarin te zien is dat onophoudelijk met
spelers wordt geschoven vanuit enkel financiële belangen. Ook Nelen
(2022) neemt het aandeel dat agenten spelen onder de loep in zijn
boek *Ostrageous*. Zo wijst hij op het feit dat een groot aantal spelers
wordt gekocht, verkocht en doorverkocht naar verschillende clubs in
een relatief korte periode: een handel die extreem winstgevend kan
zijn. Een analyse van het zelfbeeld van agenten en de perceptie van
hun rol en morele verantwoordelijkheid in dit systeem – nota bene
specifiek gerelateerd aan zware financiële criminaliteit – laten een
somber beeld zien: de meeste intermediairs knijpen structureel een
oogje dicht (Nelen 2022). De vraag lijkt dan ook gerechtvaardigd of zij
het mentale welzijn van (jonge) spelers wél onder hun (morele) ver-
antwoordelijkheid vinden vallen.

Scouts, voetbalscholen, makelaars en zaakwaarnemers dienen zich
over het algemeen al vroeg aan bij jeugdselectieteams. Er hoeft
immers maar één jong talent tussen te zitten dat doorbreekt en de buit
is binnen. Een makelaar verdient zijn geld vaak op basis van percenta-
ges van transfers, tekengelden en/of spelerssalaris, zowel nu als in de
toekomst.

'Officieel worden nog geen contracten met jeugdige spelers gesloten, maar
door het geven van cadeautjes aan speler en familie – bijvoorbeeld door
het regelen van een woonruimte of baan voor een van de ouders – wordt

10 FIFA Football Agent Regulations, 2023, zie <https://digitalhub.fifa.com/m/1e7b741fa0fae779/original/FIFA-Football-Agent-Regulations.pdf>.

de speler al wel aan het makelaarskantoor vastgeklonken, waardoor mogelijke toekomstige inkomsten worden veiliggesteld.' (Nelen 2020)

Ook wij tekenden vanuit ons werk bij het Openbaar Ministerie en tijdens onderzoek voor de FIFA en FIFPro meerdere zorgelijke verhalen op over jonge talenten en hun ouders, die soms onophoudelijk en zelfs agressief benaderd worden door zaakwaarnemers (via Snap, Insta of LinkedIn) met de belofte dat zij het talent groot zullen maken en naar een grote club 'kunnen brengen',¹¹ terwijl – als er al een profcarrière in zit – dat eerder door de krochten van het (mondiale) profvoetbal is. Want om de droom levend te houden zijn jongvolwassenen die een carrière als profvoetballer ambiëren dikwijls bereid – voor een relatief laag salaris – op het tweede of derde professionele niveau in een buitenlandse competitie te spelen (Hawkins 2016), waarbij dit internationale aspect van een voetbalcarrière direct weer andere uitdagingen met zich meebrengt. Uit interviews en een enquête onder professionele voetballers blijkt dat met name voor de leeftijdsgroep van jongvolwassenen de overstap naar het buitenland een behoorlijke impact heeft (Romeijn 2022). Niet alleen laten zij familie en vrienden achter op een moment in hun leven waar het hebben van een sterk sociaal vangnet van groot belang is (Van Yperen 2009), ook krijgen zij op jonge leeftijd te maken met (psychische) uitdagingen zoals het ervaren van een taalbarrière, een cultuurschok, eenzaamheid of gevoelens van heimwee. Uit hetzelfde onderzoek (Romeijn 2022) blijkt dat het overgrote deel van de spelersbegeleiders nauwelijks spelers voorbereidt of ondersteunt bij de aanpassing in een vreemd land en de eventuele obstakels die daarbij komen kijken. Vanuit contractueel of juridisch oogpunt valt dit type begeleiding (meestal) ook niet onder de verantwoordelijkheid van een zaakwaarnemer. Maar gesteld kan worden dat een belangenbehartiger die het belang van zijn speler centraal stelt hier wél aandacht aan besteedt en open over is, omdat spelers, zeker als zij nog niet zijn doorgebroken, afhankelijk zijn of zich afhankelijk voelen van een makelaar om in beeld te komen bij een (betere) profclub.

Naast genoemde voetbalschool en makelaar hebben ook de jeugdopleidingen van BVO's een aandeel in de zoektocht naar dat zeldzame

11 Opgetekend uit gesprekken met ouders, hoofden jeugdopleiding en (ex-)spelers over dit onderwerp.

toptalent. Een talent uit de eigen opleiding kan immers potentieel veel waarde gaan vertegenwoordigen en wordt soms zelfs gezien als ‘reddingsboei’ voor de balans van een club. Het is dan ook niet ongevoel dat een jeugdopleiding van een BVO werkt met jeugdteams voor spelers onder de 8 jaar. Kinderen in die leeftijdscategorie worden opgeroepen door verenigingen of voetbalscholen om hun kunsten te vertonen in het bijzijn van scouts van BVO’s op een talentendag. Jonge voetballers (en hun omgeving) geven daaraan graag gehoor, in de hoop hun droom om profvoetballer te worden te kunnen verwezenlijken. Verschillende BVO’s laten bovendien kinderen toe (of gaan er zelfs actief naar op zoek) uit allerlei plaatsen en regio’s verspreid over het land, wat met zich mee kan brengen dat een kind (en/of ouders) flinke afstanden moet reizen, minder tijd met vriendjes uit de directe omgeving kan doorbrengen en lang van huis is. Zeker bij hele jonge kinderen kan de vraag worden gesteld of dit wel in het belang van het kind is, hoe graag hij of zij ook voetbalt, en helemaal wanneer dit gepaard gaat met de continue druk om te presteren, terwijl onderzoek laat zien dat juist de focus op plezier in plaats van prestatie ten goede komt aan de ontwikkeling van kinderen (Koning & Van Schagen 2021). De laatste hier beschreven partij in het geheel van betrokkenen waarvan kinderen in meer of mindere mate afhankelijk zijn, is de amateurvereniging. Bij verreweg de meeste amateurverenigingen vindt selectie ver onder de 12 jaar – soms zelfs al onder 8 jaar – plaats. Dit maakt dat jonge kinderen niet alleen bezig zijn met winnen, maar ook met beter presteren dan de rest, om zo geselecteerd te worden. Indirect en soms ook direct wekt dit de suggestie dat geselecteerde jeugdspelers een reëlere kans maken om prof te worden (Koning & Van Schagen 2021). Bovendien kunnen zij gebruik maken van betere faciliteiten en krijgen ze training van de beste trainers binnen de club, een keuze die onbedoeld en ongewenst tot gevolg kan hebben dat een grote groep jeugdspelers de top van hun potentie niet kan bereiken en daarmee ingaat tegen de belangen van een kind. Daar wil de KNVB dan ook graag verandering in aanbrengen met het project Gelijke Kansen. Dit project wil op basis van praktijkervaring en wetenschappelijke kennis een opleidingsmodel creëren dat meer recht doet aan de complexe voetbalontwikkeling van jeugdspelers.¹²

12 Zie www.knvb.nl/assist-trainers/de-voetbalvisie-van-de-knvb/gelijke-kansen-en-gemengd-voetbal/verdieping-gelijke-kansen.

Selectie op basis waarvan?

Bovendien is het de vraag waarom en op basis waarvan selectie eigenlijk plaatsvindt. In onder meer Zweden stelt men zich inmiddels de vraag of selecteren van kinderen niet ingaat tegen het VN Verdrag inzake de rechten van het kind. Want waar kinderen worden geselecteerd, worden tegelijkertijd kinderen afgewezen. Sommige kinderen mogen meedoen, andere niet. Dit raakt aan in- en exclusievraagstukken, zéker wanneer de gronden waarop dit gebeurt discutabel zijn (Redelius 2020).

Talent herkennen vóór de leeftijd van 12 à 13 jaar blijkt namelijk zeer moeilijk, zo niet onmogelijk, wat inmiddels is aangetoond in veel onderzoeken (Platvoet e.a. 2020). Ook onderzoek onder 125 Nederlandse voetbalscouts van professionele voetbalclubs en de KNVB bevestigt hoe moeilijk het is om op zo'n jonge leeftijd in te schatten of iemand de kwaliteiten bezit om het betaald voetbal te halen (Bergkamp e.a. 2022). Een groot deel van de scouts in het onderzoek erkent spelers onder de 12 jaar te selecteren, terwijl zij tegelijkertijd van mening zijn dat de potentie van een voetbaltalent pas vanaf 14 jaar goed is te ramen. Recent onderzoek uit Engeland toont bovendien aan dat 97% van de spelers die actief waren in een professionele jeugdopleiding in Engeland het niet schopt tot een eerste elftal in de Premier League.¹³

Omdat niet duidelijk is waaraan talent op jonge leeftijd afgemeten kan worden, wordt dit veelal toegekend aan kinderen die fysiek en psychisch voorlopen in ontwikkeling op andere kinderen. Dit zijn logischerwijs vaak de oudere kinderen uit een jaarlichting, waardoor kinderen geboren in de eerste maanden van het kalenderjaar zwaar oververtegenwoordigd zijn in selectie-elftallen, het relatieve geboortemaandeffect (Wattie e.a. 2015). Vaak wordt dit verschil niet meer goedgemaakt; van de profspelers in de Nederlandse competitie was in seizoen 2021/2022 62% geboren in de eerste helft van het jaar en slechts 16% in het laatste kwartaal.¹⁴

13 Zie <https://inews.co.uk/sport/football/premier-league-academy-players-figures-appearances-numbers-1387302>.

14 Data opgevraagd bij KNVB d.d. 5 april 2023.

Recente initiatieven en aanbevelingen

Kortom, het systeem waarbinnen het voetbal plaatsvindt, is een industrie waarin ongelooflijk veel geld omgaat. Daarbinnen draait veel om het toch al discutabele selecteren/deselecteren. Automatisch ontstaat dan het risico dat voetbaldromen worden ‘verhandeld’ of geëxploiteerd, of erger, dat kinderen in dusdanige afhankelijkheidsrelaties terechtkomen, dat dit ten koste gaat van ‘het recht van het kind zijn belangen de eerste overweging te laten zijn’.¹⁵ De vraag is wie oog heeft voor deze risico’s en welke drempels op te werpen zijn om de risico’s te verkleinen. Het meest voor de hand liggende antwoord is dat het een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid is, waarin iedere belanghebbende partij of organisatie een rol speelt om vanuit maatschappelijke verantwoordelijkheid én verantwoordelijkheid naar de speler dit proces zorgvuldig te organiseren. Een aantal recente initiatieven lijkt hier antwoord op te geven. Daarnaast worden enkele aanvullende aanbevelingen gedaan.

Zo heeft de gemeente Amsterdam naar aanleiding van het advies van de Sportraad Amsterdam aangekondigd met een Amsterdamse voetbalagenda te komen. Enerzijds is de gemeente voornemens om de voetbalverenigingen te versterken, zodat zij beter in staat zullen zijn om hoogwaardige trainingen te verzorgen aan een zo groot mogelijke groep kinderen. Anderzijds zal van voetbalscholen worden gevraagd om – net als verenigingen en andere samenwerkingspartners – te voldoen aan de basiseisen sociale veiligheid. Dit houdt in dat bij voetbalscholen die een samenwerking met de gemeente Amsterdam hebben of die gebruik willen maken van gemeentelijke sportaccommodaties zoals verenigingsvelden:

- alle trainers en begeleiders die met jeugd tot en met 17 jaar of andere kwetsbare groepen werken, een VOG moeten hebben;
- alle trainers en begeleiders de gedragscode sociale veiligheid moeten ondertekenen;
- een vertrouwenscontactpersoon (VCP) moet worden aangesteld.¹⁶

Omdat een aantal voetbalscholen gebruik maakt van verenigingsvelden zonder een commercieel tarief te betalen, maar dit wel doorbere-

15 Art. 3 lid 1 van het Verdrag inzake de rechten van het kind, algemeen commentaar nr. 14 (2013), over het recht van het kind zijn belangen de eerste overweging te laten zijn.

16 Zie www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/college/wethouder/sofyan-mbarki/persberichten-nieuws-sofyan-mbarki/gemeente-amsterdam-gaat-commerciele/.

kent aan haar leden, wil de gemeente meer handhaving, transparantie en duidelijkere tarieven voor deze aanbieders. Daarnaast zou er meer aandacht moeten zijn voor (of een verbod moeten komen op) voetbalscholen die tegelijkertijd werken als begeleidings- of spelersmakerskantoor.

De aandacht voor en gewijzigde regelgeving ten aanzien van Amsterdamse voetbalschooltjes vormen een drempel om ongezonde afhankelijkheidsrelaties en exploitatie van voetbaldromen van kinderen tegen te gaan. De ervaringen die hiermee worden opgedaan, kunnen dienen als voorbeeld voor de rest van het land.

Naast de voetbalschool is, zoals gezegd, ook de spelersmakelaar een belangrijke partij in het geheel. Onlangs is door de mondiale voetbalbond FIFA, met de FIFA Football Agent Regulations,¹⁷ de nieuwe regelgeving voor belangenbehartigers van professionele voetballers gepresenteerd. Dit zal tevens gevolgen hebben voor de werkwijze van spelersmakelaars actief in Nederland. Belangrijkste wijzigingen zijn dat met deze nieuwe regulering de FIFA vanaf 2023 de licentie-eisen voor de beroepsgroep herintroduceert, dat wil zeggen:

- een verplichte FIFA-licentie om als belangenbehartiger actief te zijn in de voetbalwereld;
- exameneisen om de FIFA-licentie te verkrijgen;
- eisen aan een blijvende professionele ontwikkeling van zaakwaarnemers;
- een ‘cap’ (plafond) voor de betaling van services die intermediairs in het voetbal leveren;
- voor elke transactie (geschreven) overeenstemming over wie welke belangen behartigt; en
- de belangen van een minderjarige mogen alleen vertegenwoordigd worden door een intermediair die de speciale opleidingsmodule ten aanzien van minderjarigen heeft gevolgd.

De FIFA beoogt hiermee meer financiële transparantie en betere bescherming van de rechten van spelers bij internationale voetbaltransfers en kinderen in het bijzonder te bewerkstelligen. De toekomst zal moeten uitwijzen of en hoe de veranderde regelgeving effect gaat sorteren binnen het Nederlandse jeugdvoetbal.

¹⁷ Zie <https://digitalhub.fifa.com/m/1e7b741fa0fae779/original/FIFA-Football-Agent-Regulations.pdf>.

Naast toegenomen aandacht voor en regulering van voetbalscholen en spelersbegeleiders, biedt het verdienmodel rondom transfers en de inkomsten van makelaars mogelijk ook aanknopingspunten om de machts- en afhankelijkheidsrelaties van met name jeugdspelers te verminderen en hun belangen beter te beschermen. Inkomsten van intermediairs zijn op dit moment veelal afhankelijk van het salaris en/of de transfersom van een speler (nu en in de toekomst), waardoor het erg verleidelijk is het financiële belang te laten prevaleren.

De diensten die een spelersbegeleider levert, zouden echter ook op basis van 'uurtje-factuurtje' in rekening kunnen worden gebracht. Aan de hand van dat model wordt voor de geleverde diensten (goed) betaald, maar worden géén afspraken meer gemaakt over toekomstige verdiensten aan volgende transfers, tekengelden, portretrechten of anderszins. Door de inkomsten van (en dus betalingen aan) de makelaar enkel te laten plaatsvinden op basis van gemaakte uren worden de betalingsconstructies minder onduidelijk en diffuus. De makelaar heeft in dit model geen eigen financieel belang meer bij transfereren naar de (voor hem) best betalende club. Behoeften en belangen van een speler kunnen centraal staan, waarmee hij minder 'product' en 'handelswaar' wordt. Bijgevolg zou het daarmee minder aantrekkelijk kunnen worden jeugdspelers al zeer vroeg te contracteren. Aanbevelen wordt deze mogelijkheid verder te onderzoeken.

Een volgende aanbeveling is in de richting van de BVO's in Nederland die zich vanuit hun maatschappelijke rol en betrokkenheid nog meer bewust kunnen zijn van de uitwerking van hun (selectie)beleid op het totale systeem. Door de selectieleeftijd te verhogen, maar ook door zeer kritisch te zijn op het weghalen van kinderen uit hun woon-, school- en leefomgeving, kunnen zij laten zien oog te hebben voor het welzijn en de belangen van hun spelers. Wanneer een kind bij een BVO binnenkomt, zou met ouders en kind gekeken en besproken moeten worden wat belangrijk is voor dit kind, dit gezin, de opleiding, vrienden én het voetbal. Daarbij kan worden geleerd van partijen die veel te maken hebben met het nemen van beslissingen over kinderen. Zo heeft de Kinderombudsman een toolkit ontwikkeld om tot het beste besluit voor een kind te komen door het belang van het kind voorop te stellen.¹⁸ En gelukkig zijn er al veranderingen zichtbaar. Zo stelt FC Den Bosch, naar het voorbeeld van de Zweedse voetbalclub

18 Zie www.kinderombudsman.nl/publicaties/brochure-het-beste-besluit.

AIK, de jongste teams in de jeugdopleiding – tot 12 jaar – open voor inschrijving voor iedereen, ongeacht niveau, voor zowel meiden als jongens. Zij werken niet meer met selecties. Plezier moet op deze leeftijd centraal staan volgens deze clubs, specialisatie komt later.

Ook amateurverenigingen kunnen in navolging van de goede voorbeelden en/of de BVO overwegen niet meer met selectieteams te spelen, zeker tot de leeftijd van 13 jaar. Een veelgehoord argument is dat kinderen die talent hebben – waarbij deze definitie dus eigenlijk niet mogelijk is – uit zichzelf graag extra willen trainen met kinderen die net zo fanatiek zijn. Een vereniging zou deze extra training echter ook open kunnen stellen voor iedereen die dat wil. Dan wordt niemand uitgesloten en kan een grotere groep kinderen gebruik maken van de geboden faciliteiten, die anders slechts bij een klein deel terecht zouden komen. Daarmee kan het geboortemaandeffect slinken en blijft uiteindelijk, op latere leeftijd, een eerlijkere afspiegeling over in selectieteams. Daarnaast hoeft het kind dan niet het stempel ‘talent’ te krijgen en kunnen alle bijkomende mechanismen van selecteren, het willen opvallen en de dynamiek tussen ouders, trainers, staf en scouts achterwege blijven. Dientengevolge zal er nauwelijks sprake kunnen zijn van ongewenste machts- en afhankelijkheidsrelaties.

Tot slot: oog voor systeem van winstgedrevenheid

In dit artikel is geschetst hoe commerciële voetbalscholen, spelersmakelaars, BVO's en amateurverenigingen alle een aandeel hebben in de ratrace naar jong talent, hoe dit met elkaar samenhangt en hoe het elkaar in stand houdt. Het laat zien hoe kinderen met een voetbal-droom zich afhankelijk kunnen voelen van derden die niet altijd het belang van het kind voorop hebben staan, waardoor risico op misbruik of exploitatie van voetbaldromen ontstaat.

Inherent aan sport is de drive te willen winnen. Zeker bij topsport is de winstgedrevenheid groot, en dat wil wel eens blind maken. Als ook ten aanzien van kinderen de winstgedrevenheid in prestaties versterkt wordt door winstgedrevenheid in geld, kan het systeem veel perverse prikkels krijgen. Indien bovendien de grond op basis waarvan geselecteerd wordt onjuist blijkt – omdat talent herkennen voor 12 jaar nagenoeg onmogelijk blijkt – en de gevolgen van deze selectie/deselectie

ingrijpend nadelig kunnen zijn voor de ontwikkeling, de belangen en het welzijn van het kind, is het de vraag of we dit moeten willen.

Om de titel nog even terug te laten komen: met te veel focus op de buit en te weinig op het spel zetten we het kind buitenspel. Het is noodzakelijk hier meer aandacht voor te hebben, zodat voetbal aan het eind van de dag niet op gespannen voet staat met het welzijn van het kind. De geschetste initiatieven en aanbevelingen zijn een aanzet daartoe. Gelukkig is een aantal initiatieven in gang gezet om de vercommercialisering en de focus op prestaties in het jeugdvoetbal enigszins in te dammen. Zo heeft de gemeente Amsterdam nieuwe regelgeving ingevoerd voor commerciële voetbalscholen in de stad en heeft de FIFA licentie-eisen voor belangenbehartigers in het betaald voetbal geïntroduceerd. Wij zijn echter van mening dat het te makkelijk is om alleen te kijken naar de verantwoordelijkheid van deze partijen. Zowel professionele als amateurclubs kunnen zich meer bewust zijn van de uitwerking van hun (selectie)beleid op het totale systeem en het jeugdvoetbal op alle niveaus.

Hét antwoord is er (nog) niet en zal ook niet in slechts regels of procedures te vatten zijn. Erkennen dat het systeem zoals het ontstaan is risico's met zich meebrengt, zou daarbij al helpend zijn. Zodat we het er met elkaar over kunnen hebben, en niet alleen over uitspattingen in negatieve zin, die inherent zijn aan dit systeem, maar ook over de mooie kanten. Want al het bovenstaande lezend, zou de indruk gewekt kunnen worden dat voetbal, en met name profvoetbal, een ongewenst of gevaarlijk carrièrepad is. Dat is echter niet wat wij betogen. De nadruk ligt in dit artikel op de negatieve kanten en risico's voor kinderen die een dergelijke carrière ambiëren. Dit neemt echter geenszins weg dat wij beiden overtuigd zijn van de kracht en het potentieel van sport, en voetbal in het bijzonder.

Literatuur

Bergkamp e.a. 2022

T. Bergkamp, W. Frencken, A. Niessen, R. Meijer e.a., 'How soccer scouts identify talented players', *European Journal of Sport Science* (22) 2022, afl. 7, p. 994-1004.

Hawkins 2016

E. Hawkins, *The lost boys. Inside football's slave trade*, Londen: Bloomsbury Publishing 2016.

Jolles 2021

J. Jolles, *De jonge voetballer en zijn ontplooiing* (adviesrapport aan de KNVB), 2021.

Koning & Van Schagen 2021

T. Koning & M. van Schagen, *De talent formule*, Nieuwegein: Arko Sports Media 2021.

Nelen 2020

H. Nelen, 'Woekeren met ander-mans talent. Over de handel en wandel en het zelfbeeld van spelersagenten', *Tijdschrift over Cultuur & Criminaliteit* 2020, afl. 2, p. 85-98.

Nelen 2022

H. Nelen. *Ostrageous. How professional football erodes by greed and crime and we all look the other way*, Den Haag: Eleven International Publishing 2022.

Platvoet e.a. 2020

S. Platvoet, K. Opstoel, J. Pion, M. Elferink-Gemser e.a., 'Performance characteristics of selected/deselected under 11 players from a professional youth football academy', *International Journal of Sports Science & Coaching* (15) 2020, afl. 5-6, p. 762-771.

Redelius 2020

K. Redelius, 'This is why it is problematic to select children', *Idrottsforum.org* 26 oktober 2020.

Romeijn 2022

N. Romeijn, *Moving across borders. Towards a better support system for football expatriates*, Neuchâtel: FIFA Research Scholarship 2022.

Van der Roest & Brommers 2022

J. van der Roest & D. Brommers, *Voetbalscholen in (Groot-)Amsterdam*, Utrecht University 2022.

Van Yperen 2009

N. van Yperen, 'Why some make it and others do not. Identifying psychological factors that predict career success in professional adult soccer', *The Sport Psychologist* (23) 2009, afl. 3, p. 317-329.

Wattie e.a. 2015

N. Wattie, J. Schorer & J. Baker,
'The relative age effect in sport. A
developmental systems model',
Sports Medicine (45) 2015,
p. 83-94.